

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2548). **พระไตรปิฎก ฉบับสำหรับประชาชน ตอน ว่าด้วยพระสูตร**. กรุงเทพฯ: ร.ส.พ.
- ไกรยุทธ์ ชีรตยาคีนันท์. (2532). **แนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศในอนาคต**. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- เครือวัลย์ ลิมอภิชาติ. (2531). **หลักและเทคนิคการจัดฝึกอบรมและการพัฒนา: แนวทางการวางแผน การเขียนโครงการและการบริหารโครงการ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฉาน ตรรกวิจารณ์. (2550). **การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ**. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท., มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.
- ฐิตินันต์ กาญจนวิโรจน์. (2553). **การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักอริยมรรค**. วิทยานิพนธ์ ศน.ด., มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ฐีระ ประवालพุกษ์. (2538). **การพัฒนาบุคคลและการฝึกอบรม**. กรุงเทพฯ: สภาสถาบันราชภัฏ.
- ดิเรกธน์ บัณฑิตชน. (2540). **มนุษย์ในทัศนะของพุทธทาสภิกขุ**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ธีรวัธ บำเพ็ญบุญบารมี. (2550). **โครงการธรรมศึกษาวิจัย พระพุทธทาสจะแสดงการพัฒนาคุณธรรมมนุษย์**. วิทยานิพนธ์ ศน.ม., มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- นิสดารักษ์ เวชยานนท์. (2548). **การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์**. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนาบริหารศาสตร์.
- นุชรี อุปภัย. (2556). **จิตวิทยาการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 3)**. กรุงเทพฯ: วี.พี. (1991).
- บรรยงค์ โตจินดา. (2543). **การบริหารงานบุคคล**. กรุงเทพฯ: รวมสาส์น.
- บุญคง หันจางสิทธิ์. (2540). **เศรษฐศาสตร์พัฒนาทรัพยากรมนุษย์: ประชากรแรงงาน การศึกษา ฝึกอบรม ศาสนธรรม จริยธรรม สุขอนามัย สิ่งแวดล้อม**. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พริ้นติ้งเฮาส์.
- ปรัชญา ชุมนาสีเยว (ผู้ปาสฐกา). (28 พฤศจิกายน 2549). **แนวทางการสร้างกลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อสร้างทุนมนุษย์ในองค์กร**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- ปราโมทย์ อินสว่าง. (2551). **การพัฒนาคน(1) ปรัชญา**. สืบค้นเมื่อ 5 มิถุนายน 2554, จาก <http://saving.egat.co.th/news/member-news/1049/1049-04.pd>
- ปรีชา ช่างขวัญเย็น และสมภาร พรหมทา. (2552). **มนุษย์กับศาสนา** (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พนัส หันนาคินทร์. (2542). **ประสบการณ์ในการบริหารงานบุคคล**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรพิมล รวีวงศ์ไพบูรณ์. (2553). **การศึกษาความต้องการการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของพนักงาน บริษัท ไออาร์พีซี จำกัด (มหาชน) ส่วนสำนักงานกรุงเทพฯ**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.
- พระฉลวย อุตุโต (กำแพงนิล). (2547). **วิเคราะห์วิธีตอบปัญหาของพระพุทธเจ้า**. วิทยานิพนธ์ พธ.ม., มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- พระธรรมเจดีย์ (ประกอบ ธรรมเสฏฐิ์ ป.ธ. 9). (ม.ป.ป.). **ธรรมวิภาคบรรยาย สำหรับนักธรรมและธรรมศึกษา ชั้น ตริ – โท – เอก ฉบับ กรมการศาสนา**. กรุงเทพฯ: ประยูรสาส์นไทย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2538). **การศึกษากับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (ผู้ปาฐกถา). (10-11 สิงหาคม 2538). **การศึกษากับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์**. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2538). **ปฏิบัติธรรมให้ถูกทาง** (พิมพ์ครั้งที่ 98). กรุงเทพฯ: พิมพ์สวย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2538). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2540). **ถึงเวลาพัฒนาคนกันใหม่**. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2542). **การศึกษาเพื่ออารยธรรมที่ยั่งยืน** (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2542). **ทศวรรษธรรมทัศน์พระธรรมปิฎก: หมวดพุทธศาสตร์** (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2543). **รู้จักพระไตรปิฎก เพื่อเป็นชาวพุทธที่แท้**. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.

- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2544). **พุทธธรรม(ฉบับเดิม)** (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2545). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม** (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: พุทธธรรมบูชา.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์** (พิมพ์ครั้งที่ 11). นนทบุรี: เอส อาร์ พรินติ้ง แมสโปรดักส์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2554). **การศึกษาเริ่มต้นเมื่อคนกินอยู่เป็น** (พิมพ์ครั้งที่ 19). นครปฐม: จ.เจริญ อินเตอร์พรีน.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2554). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม** (พิมพ์ครั้งที่ 34). นนทบุรี: เอส อาร์ พรินติ้ง แมสโปรดักส์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต)(2554) **พระไตรปิฎก:สิ่งที่ชาวพุทธต้องรู้** (พิมพ์ครั้งที่ 13) นครปฐม: จ.เจริญ อินเตอร์พรีน.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2556). **พุทธวิถีในการสอน** (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพฯ: พิมพ์สวย.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). (2536). **พุทธศาสนากับการพัฒนามนุษย์**. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- พุทธทาสภิกขุ. (ม.ป.ป.). **มรดกที่ขอลืมไว้**. นนทบุรี: ศูนย์สืบอายุพระพุทธศาสนา ชลประทาน รังสิตฤๅ.
- พุทธทาสภิกขุ. (ม.ป.ป.). **หัวข้อธรรมในคำกลอน**. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
- พุทธทาสภิกขุ. (2518). **การศึกษาสมบูรณ์แบบ**. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
- พุทธทาสภิกขุ. (2527). **ตัวกู-ของกู**. กรุงเทพฯ: สมชายการพิมพ์.
- พุทธทาสภิกขุ. (2530). **ชุมนุมปาฐกถาธรรมชุดพุทธธรรม**. กรุงเทพฯ: การพิมพ์พระนคร.
- พระมหาจรัส เขมไชโต (บุตดาพงษ์). (2545). **การศึกษาเปรียบเทียบแนวความคิดทาง จริยศาสตร์ของพระพุทธศาสนาเถรวาทกับศาสนาฮินดู**. วิทยานิพนธ์ ศน.ม., มหาวิทยาลัยมหามงกุฎราชวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- พระมหาประทีป พีชทองกลาง. (2546). **พุทธวิธีจูงใจในพระสูตรตันตปิฎก**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

- พระมหาอาเดซ อูปันน์ท. (2550). การวิเคราะห์ความสอดคล้องของการเรียนการสอนตาม
แนวพุทธวิธีกับหลักการปฏิรูปการศึกษา. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม., มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- พระวิชัย โพธิ์นอก. (2550). อวิชาในพระสูตรต้นตอปฏิภกที่มีผลต่อปัญหา และแนวทางการ
แก้ไขปัญหาในสังคมไทย. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, กรุงเทพฯ.
- พระศักดิ์ดา วิสุทธิญาณโณ (มรดา). (2550). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลัก
พระพุทธศาสนา. วิทยานิพนธ์ พธ.ม., มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- พระอธิการไพฑูรย์ วิปโล (การมงคล). (2549). แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
ตามหลักไตรสิกขาในพุทธศาสนาเถรวาท. วิทยานิพนธ์ ศน.ม., มหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ไพรัช สู่แสนสุข. (2539). หลักการและกระบวนการของการเรียนรู้และการสอนตามหลัก
พุทธศาสตร์: การวิเคราะห์พระไตรปิฎก. วิทยานิพนธ์ คด.,
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- มุกดา ศรียงค์. (2539). จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- แม่ชีพิมพ์วรา ทิพยบุลลิตี. (2555). การศึกษาวิชาและจรรยาในเพศปฏิบัติทางพุทธ.
วิทยานิพนธ์ พธ.ม., มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, นครปฐม.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ:นาม
มีบุ๊คส์.
- รุ่งฤดี กิจควร. (2548). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์คืออะไร: พัฒนาทำไม ทำไมต้องพัฒนา.
วารสารพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, 1(1), 173-195.
- วราภรณ์ คงสาหร่าย. (2548). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาตนเองของพนักงาน
บริษัท ทศท คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน). วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- วารีย์ญา ภวภูตานนท์ ณ มหาสารคาม. (2542). เก็บเพชรจากคัมภีร์พระไตรปิฎก. กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิจิตร อวระกุล. (2540). การฝึกอบรม:คู่มือการฝึกอบรมและพัฒนาบุคคล (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศศิธร เวียงวะลัย. (2556). การจัดการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: โอ. เอส. พริ้นติ้ง เฮ้าส์.

- สกุล มูลแสดง. (2549). การศึกษากับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. *วารสารการพัฒนาศาสตร์ศึกษามนุษย์*, 2(2), 518-520.
- สมคิด อิศระวัฒน์. (2556). *การสอนผู้ใหญ่*. กรุงเทพฯ: จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.
- สมเด็จพระธีรญาณมุนี (ธีร์ ปุณณกมหาเถร). (2527). *สมเด็จพระคิด เขียน พุด เทศน์*. กรุงเทพฯ: ธนาคารกรุงเทพมหานคร.
- สมิต อาชวินิกุล. (2535). *พัฒนาความก้าวหน้า: แนวทางปรับปรุงตนเองสู่ความสำเร็จ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.
- สาโรช บัวศรี. (2552). *รากแก้วการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สันติศิริการพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550-2554*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สุกรี เทพชาติ. (2541). *การวิเคราะห์แนวคิดการสอนของพระธรรมปิฎก(ป.อ. ปยุตโต) เพื่อพัฒนาปัญญาตามหลักพุทธศาสนา*. การค้นคว้าแบบอิสระ ศษ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- สุจิตรา ธนานันท์. (2555). *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: ทีพีเอ็น เพรส.
- สุดเขตต์ วิเชียรศรี. (2546). *ศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจของสถานประกอบการอุตสาหกรรมเขตภาคตะวันออก*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., สถาบันราชนครินทร์, ฉะเชิงเทรา.
- สุนทรภรณ์ เตชะพะโลกุล. (2534). *เศรษฐศาสตร์แนวพุทธกับวิถีทางการพัฒนาของไทย*. วิทยานิพนธ์ ศ.ม., มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- สุภาพร พิศาลบุตร และยงยุทธ เกษสาคร. (2545). *การพัฒนาบุคคลและการฝึกอบรม* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: วี เจ พรินติ้ง.
- สุมาลี วานิชวโรตม์. (2541). *เอกสารคำสอนประชากรกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต* (พิมพ์ครั้งที่ 4). นนทบุรี: พิมพ์ลายสอ.
- อมลวรรณ วีระธรรมโม. (2548). การศึกษากับการทรัพยากรมนุษย์. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 5(1), 103-107.
- อรุณ รักธรรม. (2537). *การพัฒนาและฝึกอบรม: ศึกษาเชิงพฤติกรรม*. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- อำนวยการ แสงสว่าง. (ม.ป.ป.). *การจัดการทรัพยากรมนุษย์ ของ มัลคัม โนลส์*. สืบค้นเมื่อ 11 มิถุนายน 2554, จาก www.nidtep.go.th/files/andragogy.Doc

อุบล เลี้ยววาริณ. (2542). ผลของการฝึกอบรมตามแนวพุทธต่อจิตลักษณะและลักษณะ
ทางพุทธของบุคคลในวัยผู้ใหญ่. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Harbison, F. A., and Myers, C. A. (1964). Education manpower of human resource.
New York: McGraw-Hill.

Nadler, L. (1980). Cooperate human resource development: Management tool.
New York: McGraw-Hill.

Raymond, N. A. (1999). Employee training and development. Singapore: Prentice-Hall.

เชิงอรรถ

- 1 พระไตรปิฎก ฉบับสยามรัฐ เล่มที่ 11 ทรงแสดงอัครคัมภีร์อรรถกถาสามนทวารวดี และสามนทวารวดีทวารวดี ผู้ออกบวชจากตระกูลพราหมณ์ ทรงคัดค้านคำกล่าวอ้างของพวกพราหมณ์ ที่ถือว่าพราหมณ์เป็นวรรณะประเสริฐที่สุด และถือว่ามีชาติกำเนิดอันเกิดแต่พรหมหรือเทพไท้เทวา และนำมาเป็นเครื่องตัดสินความประเสริฐและความต่ำทรามของมนุษย์ ทรงแสดงให้เห็นว่าความประเสริฐหรือต่ำทรามนั้นอยู่ที่ความประพฤติ โดยมีกรรมเป็นเครื่องตัดสิน คนวรรณะต่างๆ ออกบวชในพระพุทธศาสนาแล้ว ย่อมชื่อว่า เป็นผู้เกิดจากกรรมเสมอกันหมด
- 2 จัณดิน คือ โขชะของดิน ที่กล่าวไว้ในคัมภีร์ไตรภูมิโลก วินิจฉัยว่ามีรสหวาน
- 3 กระบิดิน คล้ายเห็ดสมบุรณ์ด้วยสี กลิ่น และรสขึ้นแทนใช้เป็นอาหารได้ แต่เมื่อกินเข้าไปแล้วร่างกายก็หยาบกระด้างยิ่งขึ้น
- 4 กลุ่มเป้าหมาย 3 ระดับได้มาจากการจำแนกการเรียนรู้ของบุคคลจากพระสูตรต้นปิฎก ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่(ศึกษาเพิ่มเติมจากหนังสือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุจิตรา ธนानันท์ หน้า 78และจิตวิทยาการศึกษา เรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล หน้า 67)โดยระดับสติปัญญาปานกลางมีปรากฏอยู่ในกันทรกสูตร เศษปฏิปทาสูตร พุทฺธเวทนิยสูตร และโปตฺถลยสูตร ระดับสติปัญญาน้อยมีปรากฏอยู่ในกุกกุโรวาทสูตร และระดับที่ไม่พร้อมต่อการพัฒนามีปรากฏอยู่ในอุปาสิทฺวาทสูตร
- 5 ศึกษาเพิ่มเติมจาก นุชรี อุปภัย, จิตวิทยาการศึกษา, 2556, หน้า 67-98
- 6 ศึกษาเพิ่มเติมจาก สุจิตรา ธนานันท์, การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, 2555, หน้า 51-67
- 7 ศึกษาเพิ่มเติมจาก ทิศนา แชนมณี, รูปแบบการเรียนการสอน:ทางเลือกที่หลากหลาย, หน้า 1-6
- 8 คำว่าโหวหาร มีความหมายว่าการเรียกขานตามที่เป็นอยู่บ้าง บัญญัติบ้าง คำพูดบ้าง เจตนาบ้าง ในที่นี้หมายถึงเจตนา คือความตั้งใจอยู่ในภาวะนั้นๆหรือหมายถึงทั้งหมด ดังเช่น ในกรณีบุคคลเมื่อบวชแล้ว ย่อมไม่มีความตั้งใจว่าเป็นคฤหัสถ์ จะมีแต่ความตั้งใจว่าเป็นสมณะ ไม่มีคำพูด บัญญัติ หรือการเรียกขานว่าคฤหัสถ์ จะมีแต่คำพูด บัญญัติ การเรียกขานว่าสมณะว่าบรรพชิตแทน (ม.ม.อ. 30)
- 9 ศึกษาเพิ่มเติมจาก นุชรี อุปภัย, อ้างแล้ว, หน้า 51
- 10 ศึกษาเพิ่มเติมจาก นุชรี อุปภัย, อ้างแล้ว, หน้า 96

- 11 ศึกษาเพิ่มเติมจาก นุชรี อุปภัย , อ่างแล้ว, หน้า 93
- 12 ศึกษาเพิ่มเติมจาก ศศิธร เวียงวะลัย การจัดการเรียนรู้, 2556 หน้า 78
- 13 ศึกษาเพิ่มเติมจาก รศ.ดร.สมคิด อิศระวัฒน์ การสอนผู้ใหญ่, 2543 หน้า 199
- 14 ศึกษาเพิ่มเติมจาก ศศิธร เวียงวะลัย, อ่างแล้ว, หน้า 15
- 15 ศึกษาเพิ่มเติมจาก นุชลี อุปภัย, อ่างแล้ว, หน้า 46
- 16 คำว่าอินทรียสังวร คือ ความสำรวมอินทรีย มีการเขียนแตกต่างกัน คือ อินทรียสังวร นิยมเขียนเป็นภาษาธรรมะ ส่วนคำภาษาไทยใช้ในความหมายเดียวกันนิยมเขียนว่า การสำรวมในอินทรีย 6
- 17 นิमित หมายถึงรูปร่างสัณฐาน หน้าตา เครื่องกำหนดหมาย ความหมายที่จิตคิดถึง สภาพธรรมที่ปรากฏทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ เช่น เห็นเป็น ผู้หญิงหรือผู้ชาย เป็นโต๊ะเก้าอี้ ได้ยินเสียงผู้หญิงหรือผู้ชาย ได้กลิ่นดอกไม้ ลิ้มรสเปิด ไม้ ถูกต้องสัมผัสสัมผัส คตินึกเรื่องราวต่างๆ ซึ่งเป็นไปด้วยอกุศลจิต เป็นการยึดนิमित อนุพยัญชนะ คือส่วนละเอียด ส่วนประกอบ เช่น ขนตา คิ้ว จมูก ปาก หรือ ความหมายที่จิตคิดถึงจากสภาพธรรมที่ปรากฏทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เช่นปาก คอ คิ้ว คาง ริ้วรอยของใบหน้า ที่เป็นส่วนละเอียดของร่างกาย หรือส่วนปลีกย่อยของ วัตถุสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ทำให้กิเลสเกิดขึ้น
- 18 ถึงพร้อมด้วยมรรยาทและโคจร หมายถึง มีความประพฤติเหมาะสมแก่ความเป็นสมณะ ไม่ประพฤติรุ่มร่ามย่อหย่อนในสิกขาบทแม้เล็กน้อย และไม่เที่ยวไปในสถานที่อโคจรอัน ไม่ควรไปสำหรับภิกษุ เช่น สถานบันเทิง เป็นต้น อนึ่ง ลักษณะของภิกษุผู้ถึงพร้อมด้วย ศีล(พึงดูในอากังเขยยสูตร ม.ม. (แปล) 12/64-69/64-71) ม.ม.(แปล)13/35
- 19 1 กรรมดำ หมายถึงอกุศลกรรมบถ 10 มีวิบากดำ หมายถึงอำนาจผลให้บังเกิดใน อบายภูมि กรรมขาว หมายถึงกุศลกรรมบถ 1 มีวิบากขาว หมายถึงอำนาจผลให้บังเกิด ในสุคติโลกสวรรค์ กรรมทั้งดำทั้งขาว หมายถึงทั้งกุศลกรรมบถและอกุศลกรรมบถ มี วิบากทั้งดำทั้งขาว หมายถึงอำนาจผลทั้งที่เป็นสุขและทุกข์คลุกเคล้ากันไป กรรมไม่ดำ ไม่ขาว หมายถึงเจตนาในอริยมรรค 4 ซึ่งเป็นเหตุให้สิ้นกรรม (ม.ม.อ. 77)
- 2 สังขาร ในที่นี้หมายถึงสภาพที่มีลักษณะปรุงแต่งหรือรังสรรค์การกระทำโดยมีเจตนา ความจงใจเป็นหลักสำคัญ จำแนกทางการกระทำเป็น 3 คือ (1) การสังขาร สภาพที่ ปรุงแต่งการกระทำทางการได้แก่ กายสัญญาเจตนา ความจงใจทางกายในการทำดีทำชั่ว 20 อย่าง ฝ่ายกามาวจรกุศล 8 ฝ่ายอกุศล 12 ในที่นี้หมายถึงเฉพาะฝ่ายอกุศล (2) วจี

- สังขาร สภาพที่ปรุงแต่งการกระทำทางวาจา ได้แก่ วิชิตฺตเจตนา ความตั้งใจในการปลง
วาจา 20 อย่าง ในที่นี้หมายถึงเฉพาะฝ่ายอกุศล (3) มโนสังขาร หรือจิตตสังขาร สภาพ
ที่ปรุงแต่งการกระทำทางใจ ได้แก่ มโนสังขารเจตนา ความตั้งใจทางใจ 29 อย่าง ทั้ง
ฝ่ายกุศลและอกุศลระดับโลกิยะ ในที่นี้หมายถึงเฉพาะฝ่ายอกุศล ซึ่งเป็นไปแก่บุคคลผู้นั่ง
คิดอยู่ในที่ลับโดยไม่แสดงพฤติกรรมทางกายและวาจา (ม.ม.อ. 1/237, ม.ม.อ. 73)
- 20 1 กายสังขาร...มโนสังขารอันไม่มีทุกข์ หมายถึงสังขารฝ่ายอกุศล ตามเชิงอรรถหน้า 92
2 เทพชั้นสุภกนิหะ หมายถึงพวกเทพหรือพรหมชั้นตติยฌานภูมิ คือผู้ได้ตติยฌาน
แล้วไปเกิดอยู่ในพรหมโลกชั้นตติยฌานทั้ง 3 ชั้น คือ(1) ปริตตสุภา ชั้นพวกมีลัทธิมี
งามน้อย (2) อัปมาณสุภา ชั้นพวกมีลัทธิมีงามประมาณมิได้ (3) สุภกนิหา ชั้นพวก
มีลัทธิมีงามกระจ่าง (นัย ที.ม.อ. 110 - 101, ม.ม.อ. 2/241)
- 3 เทพบางพวก หมายถึงเหล่าเทวดาในกามาวจรสวรรค์ 6 ชั้น (ที.ม.อ. 109,อ.ง.
จตุก.อ. 2/440) คือชั้นจาตุมหาราช ชั้นดาวดึงส์ ชั้นยามา ชั้นดุสิต ชั้นนิมมานรดี
และชั้นปรนิมมิตวสวัตตี
- 4 วินิปาติกะบางพวก คำว่า วินิปาติกะ แปลว่า ผู้อันกรรมให้ตกลงไปเสวยสุขไม่
เต็มที่ หมายถึงสัตว์พวกหนึ่งซึ่งไม่รวมอยู่ในจำพวกสัตว์ในอบายภูมิ 4 ได้แก่ พวกเวมา
นิกเปรต คือ เปรตที่แม้จะมีวิมานอยู่ แต่ก็ไม่รู้เรื่องเหมือนพวกเทพอื่น ๆ ได้เสวยสุข
และต้องทุกข์ทรมานต่าง ๆ เป็นช่วง ๆ สลับกันไป (นัย ที.ม.อ. 109, อ.ง.จตุก.อ. 2/441)
- 21 ศึกษาเพิ่มเติมจาก นุชรี อุปภัย, อ่างแล้ว, หน้า 182
- 22 ไวยาकरणภษิต คือ พระพุทธพจน์ที่ตรัสเป็นความร้อยแก้วล้วนๆ กล่าวคือ พระสูตรนี้ไม่
มีคาถา หรือลักษณะของนวงค์สัตตสุทธานอื่นๆเจือปน เรียกว่า เวยยาकरणะ หรือ
ไวยาकरण์ ซึ่งเป็นองค์หนึ่งในบรรดานวงค์สัตตสุทธาน์ หรือองค์แห่งคำสอนของพระ
ศาสดา 9 (ที.สี.อ.120, ที.สี.ฎี. 278) เชิงอรรถ ม.ม(แปล)13/23
- 23 ศึกษาเพิ่มเติมจาก ศศิธร เวียงวะลัย, อ่างแล้ว, หน้า 21
- 24 ศึกษาเพิ่มเติมจาก สุจิตรา ธนานันท์, อ่างแล้ว, หน้า 47
- 25 ศึกษาเพิ่มเติมจาก นุชรี อุปภัย, อ่างแล้ว, หน้า 169
- 26 ศึกษาเพิ่มเติมจาก รศ.ดร.สมคิด อิศระวัฒน์, การสอนผู้ใหญ่, 2543, หน้า 227
- 27 สัมภาษณ์ พระอมรเมธี,ดร. รองเจ้าคณะจังหวัดนครสวรรค์ วัดตากฟ้า จังหวัด
นครสวรรค์,29 มกราคม 2557

- 28 สัมภาษณ์ พระครูโสมสิทธิ์พุทธศาสน์ ดร. อาจารย์ประจำสาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 28 มกราคม 2557
- 29 พระมหาอุดมชัย วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี) ผู้ก่อตั้งสถาบันวิมุตตยาลัย จังหวัดเชียงราย 30 มกราคม 2557
- 30 พระไตรปิฎก เล่มที่ 13 พระสุตตันตปิฎก เล่มที่ 5 มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปัณณาสก์ / อรรถกถา ที่มณิกาย มหาวรรค มหาปทานสูตร/บัวสี่เหล่า (ตามนัยอรรถกถา)ได้อธิบายบุคคล 4 ในบุคคลวรรค พระไตรปิฎก ปนกับอุปมาเปรียบบุคคลด้วยดอกบัว 3 เหล่าใน มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปัณณาสก์โดยลงความเห็นว่าเป็นบุคคล 4 ที่พระพุทธองค์ตรัสในบุคคลวรรค เปรียบกับดอกบัว 3 เหล่า (โดยเพิ่มบัวเหล่าที่ 4 เข้าไปในบุคคล 4 ในบุคคลวรรค) ดังนี้ บุคคล 4 จำพวก คือ อุกคฆิตัญญู วิปจิตัญญู เนยย ปทปรมะ ก็เปรียบเหมือนดอกบัว 4 เหล่านั้นแล. ในบุคคล 4 จำพวกนั้น บุคคลที่ตรัสรู้ธรรมพร้อมกับเวลาที่ท่านยกขึ้นแสดงชื่ออุคคฆิตัญญู. บุคคลที่ตรัสรู้ธรรมเมื่อท่านแจกความแห่งคำย่อโดยพิสดาร ชื่อว่าวิปจิตัญญู. บุคคลที่ตรัสรู้ธรรมโดยลำดับด้วยความพากเพียรท่องจำ ด้วยการไต่ถาม ด้วยทำไว้ในใจโดยแบบคาย ด้วยคบหาสมาคมกับกัลยาณมิตร ชื่อว่าเนยยะ บุคคลที่ไม่ตรัสรู้ธรรมได้ในชาตินั้น แม้เรียนมาก ทรงไว้มาก สอนเขามาก ชื่อว่าปทปรมะ.
- 31 ศึกษาเพิ่มเติมจาก สาโรช บัวศรี, รากแก้วการศึกษา, 2552, หน้า 63
- 32 ศึกษาเพิ่มเติมจาก ศศิธร เวียงวะลัย, อ่างแล้ว, หน้า 212
- 33 ศึกษาเพิ่มเติมจาก ศศิธร เวียงวะลัย, อ่างแล้ว, หน้า 212
- 34 ศึกษาเพิ่มเติมจาก นุชรี อุปภัย, อ่างแล้ว, หน้า 93
- 35 ศึกษาเพิ่มเติมจาก นุชรี อุปภัย, อ่างแล้ว หน้า 96
- 36 ศึกษาเพิ่มเติมจาก ศศิธร เวียงวะลัย, 2556, อ่างแล้ว, หน้า 78
- 37 ศึกษาเพิ่มเติมจาก สมคิด อิศระวัฒน์, การสอนผู้ใหญ่, หน้า 199

ประวัติผู้วิจัย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - ชื่อสกุล	พระณัฐวุฒิ วุฑฒิโก (สัพโส)
วัน เดือน ปี เกิด	11 มีนาคม 2523
ที่อยู่ปัจจุบัน	64 หมู่ 4 บ้านโนนขมิ้น ตำบลต้นผึ้ง อำเภอพังโคน จังหวัดสกลนคร 47160
ที่ทำงานปัจจุบัน	วัดขุนผาเมือง ตำบลซอนไพร อำเภอในเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ 67000
ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน	เลขานุการเจ้าคณะอำเภอเมืองเพชรบูรณ์
ประสบการณ์การทำงาน	
พ.ศ. 2552	ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
พ.ศ. 2549	ครูสอนโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดเพชรวราราม
พ.ศ. 2547	เลขานุการเจ้าคณะอำเภอเมืองเพชรบูรณ์
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2549	กศ.ม. (บริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยนเรศวร
พ.ศ. 2546	ศน.บ. มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา